

L'avaluació de la inclusió de lèxic LGTBI al *Diccionari de la llengua catalana*

*Evaluation of the inclusion of LGTBI vocabulary
in the Diccionari de la llengua catalana*

Joan COSTA CARRERAS
Universitat Pompeu Fabra

Data de recepció: 26 de febrer de 2021

Data d'acceptació: 10 de maig de 2021

RESUM

Mentre impartia l'assignatura de planificació lingüística a la Universitat Pompeu Fabra, entre setembre i desembre de 2020, l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) va anunciar la inclusió al seu *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2) de catorze unitats lèxiques relatives al món LGTBI i la modificació de la microestructura de disset entrades per eliminar-ne el biaix per raó de gènere. De seguida vaig incorporar aquesta intervenció sobre el corpus a les sessions sobre l'avaluació de les polítiques lingüístiques. El resultat és un intent de reconstrucció de les avaluacions *ex ante* i *in media res* i un assaig d'avaluació completa *ex post* (Gazzola, 2014) de la inclusió d'aquest lèxic al DIEC2 des del punt de vista de l'«equitat» (Gazzola, 2014: 90).

PARAULES CLAU: avaluació de polítiques lingüístiques, avaluació de planificació de corpus, avaluació de planificació lexicogràfica, avaluació de planificació terminològica, *Diccionari de la llengua catalana*, eficàcia, eficiència, equitat, Institut d'Estudis Catalans, rellevància, vocabulari LGTBI.

ABSTRACT

While I was teaching the subject of Language Planning at Pompeu Fabra University between September and December 2020, the Institut d'Estudis Catalans announced the inclusion of 14 lexical units related to the LGTBI world in its *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2) and the modification of 17 definitions to eliminate gender bias. I immediately incorporated this intervention on the corpus into the sessions on the evaluation of language policies. The result is an attempt to reconstruct the *ex ante* and *in media res* evaluations and a complete *ex post* evaluation essay (Gazzola, 2014) of the inclusion of this lexicon in the DIEC2 from the standpoint of “fairness” (Gazzola, 2014: 90).

CORRESPONDÈNCIA: Joan Costa Carreras. Universitat Pompeu Fabra. Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge. Carrer de Roc Boronat, 138. 08018 Barcelona. A/e: joan.costa@upf.edu. A/I: <https://producciocientifica.upf.edu/CawDOS/jsf/seleccionActividades/seleccionActividades.jsf?id=ada278a313d18b4d&idioma=ca&tipo=activ&elmeucv=N>. Tel.: 935 421 255.

KEYWORDS: language policy evaluation, corpus planning evaluation, lexicographic planning evaluation, terminology planning evaluation, *Diccionari de la llengua catalana*, effectiveness, efficiency, fairness, Institut d'Estudis Catalans, relevance, LGTBI vocabulary.

1. INTRODUCCIÓ

Mentre impartia l'assignatura de planificació lingüística a la Universitat Pompeu Fabra, entre setembre i desembre de 2020, l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) va anunciar la inclusió al seu *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2) de catorze unitats lèxiques (UL) relatives al món LGTBI i la modificació de la microestructura de disset entrades per eliminar-ne el biaix per raó de gènere.¹ De seguida vaig incorporar aquesta intervenció sobre el corpus a les sessions sobre l'avaluació de les polítiques lingüístiques, que, d'acord amb Haugen (1983: 269-289), Boix i Vila (1998: 288-295) i Gazzola (2014), s'ha de practicar al principi, durant i al final de cada actuació. El resultat és un intent de reconstrucció de les avaluacions *ex ante* i *in media res* i un assaig d'avaluació completa *ex post* (Gazzola, 2014) de la inclusió d'aquest lèxic al DIEC2 des del punt de vista de l'«equitat» (Gazzola, 2014).² En la mesura que ha estat possible, he procurat exemplificar amb aquesta inclusió l'exposició dels models que aplico.

2. LA INCLUSIÓ DE LÈXIC LGTBI AL DIEC2: UNA INTERVENCIÓ DE POLÍTICA I PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTIQUES

Parteixo de la definició següent de *política i planificació lingüístiques*, elaborada a partir de les aportacions de Cooper (1989: 45), Tuson (1994: 26-27), Bernal (2002: 33), Ginebra (2012: 5) i Spolsky (2012: 5). La planificació lingüística és el conjunt d'intervencions multidisciplinàries deliberades i sistemàtiques que programen i executen certs membres de la comunitat lingüística, que tenen o creuen tenir autoritat moral i/o legal per a fer-ho. Aquestes intervencions s'inicien quan s'identifica un conflicte entre una pràctica sociolingüística i uns valors ètics de prou magnitud social respecte a les funcions socials de la llengua i/o a la competència, l'adquisició i l'ús lingüístics, i busquen influir en el comportament lingüístic dels membres de la comunitat que porten a terme aquesta pràctica, mitjançant l'encoratjament o la imposició, en el marc social d'aquesta comunitat i en un context de canvi social.

1. D'ara endavant, ens referirem a aquesta intervenció com a *intervenció en el lèxic LGTBI*.

2. L'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) també va incloure lèxic LGTBI al *Diccionari normatiu valencià* (DNV, <http://www.avl.gva.es/lexicval/>), arran de la iniciativa de l'associació Castelló LGTBI el 2018. Per a un desenvolupament del model de Gazzola (2014), es pot consultar Costa Carreras (2019, 2020a i 2020b).

Pel que fa a la relació entre la política i la planificació lingüístiques, la primera té a veure amb l'organització i l'administració d'un estat en els afers sociolingüístics i la segona n'és la concreció en plans d'actuació. Quant a la relació entre la sociolingüística i la planificació lingüística, aquesta darrera és una pràctica de la primera.

La inclusió de lèxic al *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2) és una intervenció molt concreta, que va ser:

a) Multidisciplinària, ja que va comportar consultes a experts diversos per a oferir les definicions adequades, tal com va manifestar Vicent Pitarch, delegat de Presidència a la seu de l'IEC a Castelló de la Plana (Pitarch, 2020: min 7.37-14.24).

b) Deliberada.

c) Sistemàtica, seguint el protocol de treball de la Comissió de Lexicografia (CL) de l'IEC, tal com ens va explicar Josep Martines (2021).

d) Programada i executada amb l'autoritat moral i legal que té l'IEC per a fer-ho, a petició de l'associació Castelló LGTBI.

Aquesta intervenció buscava influir en el comportament dels altres membres de la catalanofonia en relació amb:

1. *Les funcions socials de la llengua*, habilitant el català per a referir-se als conceptes LGTBI i evitant expressions denigrants cap a aquest col·lectiu.

2. *La competència lingüística*, ja que proveeix la catalanofonia de la definició i la grafia oficials de cert lèxic LGTBI, tal com va afirmar Pitarch (2020: min 7.37-14.24).

3. *L'adquisició i l'ús lingüístics*, perquè els permet aprendre i fer servir aquestes definicions i grafies.

Ho va fer mitjançant la imposició, ja que el DIEC2 és el diccionari oficial de la llengua catalana (al costat del *Diccionari normatiu valencià*, DNV, al País Valencià), i, a més, en el marc social de la catalanofonia, que, segons Jordi Pilar Canpos, viu en una de les societats més progressistes del món (Pilar Canpos, 2020: min: 2.01-3.17) i en un context de canvi social, com més va més favorable a la inclusió de les persones LGTBI (Pitarch, 2020: min 7.37-14.24).

Atès que aquest treball avalua la inclusió de lèxic al DIEC2, és pertinent recordar l'esquema clàssic de l'estandardització, que ens permetrà situar aquesta intervenció: selecció, codificació, vehiculació i elaboració (Haugen, 1983).

L'augment de la macroestructura (amb catorze UL LGTBI) i la modificació de la microestructura de disset entrades al DIEC tenen a veure amb la planificació lingüística d'estatus (PLE) (Kloss, 1969: 85), d'entrada perquè el català ha de servir per a parlar de tot i l'IEC ha d'incloure tots els grups. Si seguim el model de Haugen, el problema identificat en la fase de selecció era la manca de vocabulari LGTBI i la inclusió de definicions denigrants cap a aquest col·lectiu al DIEC. Aquesta identificació es va fer gràcies a la iniciativa de l'associació Castelló LGTBI, que el desembre de 2018 va convidar l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) i l'IEC a una taula rodona per presentar-los una proposta d'inclusió d'UL i de modificació de definicions d'UL LGTBI. Un dels resultats d'aquesta taula rodona és que, pel que fa a les funcions socials de l'estàndard (Garvin, 1992), aquesta intervenció reforça la «participativa», ja que ara es pot parlar en català amb lèxic LGTBI; la de «marc de referència»,

perquè es van establir la definició i la grafia oficials de les catorze UL incloses i la modificació de disset definicions, i la de «prestigi», atès que el català veu reforçada la seva posició de llengua pròpia d'àmbits prestigiosos (Pilar Canpos, 2020: min: 2.01-3.17).³

La intervenció de l'IEC té a veure amb la planificació de corpus (PC) (Kloss, 1969: 85). Un cop identificat el problema, es va emprendre una intervenció de PC, que, d'acord amb «el paradigma de la teoria comunicativa de la terminologia» (Mercè Lorente, en comunicació personal del 27 de novembre de 2020), tant pot ser considerada de codificació lexicogràfica com de modernització terminològica. La catalanofonia ara disposa de la definició i la grafia oficial de trenta-una UL (sumant-hi les catorze UL noves i les disset definicions modificades).

Aquesta intervenció de l'IEC està relacionada amb la planificació de l'adquisició lingüística (PAL) (Cooper, 1989: 33) perquè facilita la difusió, l'ensenyament, l'aprenentatge (Pilar Canpos, 2020: min: 2.01-3.17) i l'ús correcte del vocabulari LGTBI. Es podria adduir que, indirectament, ajudaria a fer que col·lectius LGTBI no catalanoparlants decidissin adoptar el català arran d'aquesta decisió. Però no seria l'objectiu de la intervenció.

En resum, des del punt de vista de l'estatus, es va prendre la decisió de dotar el català amb vocabulari LGTBI, per la qual cosa es va decidir ampliar-ne l'estructura lèxica, ampliació que en facilita l'adquisició i l'ús real.

3. L'AVALUACIÓ DE LA INCLUSIÓ DE LÈXIC LGTBI AL DIEC2

3.1. *Fases de la inclusió de lèxic LGTBI al DIEC2*

Per exposar les fases de la intervenció del DIEC2 sobre el lèxic LGTBI, partirem de les fonts següents:

- a) Les «fases de la planificació lingüística» segons Boix i Vila (1998: 288-295).
- b) Les fases del cicle polític segons Gazzola (2014: 54, figura 2.1).

Resumint la informació d'aquestes fonts, les fases que segueixen en general les polítiques i planificacions lingüístiques es presenten a la taula 1.

A continuació desenvolupem aquestes fases i les exemplifiquem amb la intervenció del DIEC2 sobre el lèxic LGTBI.

3.1.1. *La selecció del problema (public problem to solve)*

Segons Boix i Vila (1998: 288-289), la selecció del problema consisteix en la «decisió d'incloure o no unes qüestions lingüístiques determinades en la discussió» de si

3. Les transcripcions que oferim són funcionals; no són literals pel que fa a vacil·lacions i prosòdia, sinó que busquen oferir les idees que vehiculen. No va ser fàcil transcriure les intervencions, ja que els intervinents parlaven amb mascareta posada i l'enregistrament es va fer amb un mòbil.

TAULA 1
Fases de les polítiques i planificacions lingüístiques

<i>Fases de la planificació lingüística (Boix i Vila, 1998: 288-295)</i>	<i>Fases del cicle polític (Gazzola, 2014: 54, figura 2.1)</i>
Selecció del problema	<i>Public problem to solve</i>
Definició del problema	<i>Definition of the problem</i>
Formulació de les línies d'actuació	<i>Design of alternative policy intervention plans</i>
<i>(Sense equivalència amb Gazzola)</i>	<i>Choice</i>
Posada en pràctica	<i>Implementation</i>
<i>(Sense equivalència amb Gazzola)</i>	<i>Results</i>
Avaluació	<i>Evaluation of results</i>

FONT: Elaboració pròpia.

constitueixen «un problema de prou magnitud perquè siguin abordades pels poders públics». La qüestió, doncs, de la «magnitud» esdevé crucial, ja que «en bona mesura, la realitat no és el que mostren les xifres “objectives” sinó més aviat allò que perceben els seus actors». La referència a la percepció, a parer nostre, obre la porta a haver de tenir en compte criteris «qualitatius»: afecta una «pràctica» sociolingüística d'una manera completa o fonamental drets bàsics, encara que sigui només d'un nombre potser no prou important de persones? Sense deixar de banda criteris «quantitatius»: afecta un nombre important de persones?

És en aquesta fase que es fa «l'avaluació sobre la identificació correcta de les necessitats» (Boix i Vila, 1998: 294): anàlisi sociolingüística prèvia (vegeu els apartats 3.1.2 i 3.1.3). En el cas del lèxic LGTBI al DIEC, l'associació Castelló LGTBI (Col·lectiu per la diversitat afectiu-sexual, <https://castellolgtbi.es/contacto/>) és qui va decidir incloure aquesta qüestió en la «discussió» de la taula rodona sobre «LGTBIfòbia als diccionaris» (Castelló LGTBI, 2018) l'11 de desembre de 2018. En aquell document, l'associació proposava la incorporació de noves UL i la modificació de la definició d'algunes de ja existents sobre lèxic LGTBI als diccionaris de l'IEC i de l'AVL, que són «poders públics». El «problema», segons Pilar Canpos (2020), era que «[...] les persones LGTBI [som persones] [...] que hem estat històricament discriminades. [...] Categoritzats com de segona, de tercera... desperdici d'esta societat» (min 0.30-0.53). «Aleshores fa uns quants anys que estem aconseguint uns drets, però estos drets poques vegades se reflexen» (min 0.54-1.03). «[...] Per exemple, definir *bisexualitat* com a “hermafrodita” era una aberració» (min 1.04-2.00). «[...] Mai una llengua ha agafat les paraules que defineixen a les persones LGTBI. Sempre han segut les paraules que el patriarcat ha volgut definir-mos. [...] Encara a l'Estat espanyol no tenim una llei LGTBI definida» (min 2.01-3.17). En resum, hi ha un problema ètic i legal (discriminació, visibilització escassa dels pocs drets reconeguts i manca d'una llei LGTBI a l'Estat espanyol) i un de lexicogràfic (definició inadequada de certes UL).

Si analitzem la «magnitud del problema», en termes quantitius el primer que caldria esbrinar és quin percentatge de la catalanofonia representen les persones LGTBI. Segons Carpallo (2018), «España se sitúa en segundo lugar, con un 6,9% de población LGTB». Traslladant aquestes dades a la catalanofonia, queda clar que no en són la majoria. Una altra dada quantitativa seria el grau d'acceptació d'aquestes persones entre la catalanofonia i de suport al seu reconeixement. En aquest sentit, el percentatge ha crescut molt en els últims anys, tal com recollia el diari *Segre* (2017):

[A Espanya] el col·lectiu LGTBI ha donat exemple de com es pot revertir una situació de discriminació, illegalitat i penalització «donant la cara i arrencant reformes polítiques amb la lluita quotidiana».

Així resumeix el succeït a Espanya des de les primeres eleccions democràtiques del 15 de juny de 1977 Jesús Generelo, el president de la Federació Estatal de Lesbianes, Gais, Transsexuals i Bisexuals (FELGTB) [...].

Passant a una perspectiva qualitativa, tal com expressa Pilar Canpos (2020: min 0.30-0.53), la discriminació afecta greument el dia a dia d'aquestes persones. La conclusió, doncs, és que la població LGTBI no és ni de bon tros un grup majoritari en la catalanofonia, però l'absència del vocabulari que n'és propi contribuïa directament a la seva marginació de l'espai públic. Era i és un problema de prou magnitud perquè sigui abordat pels poders públics ja que, si bé no afecta directament la majoria de la població, hi ha una creença general que les institucions públiques han d'impulsar polítiques d'inclusió i que el greuge que constituïa aquesta absència era un de tants altres que afecten directament la vida del col·lectiu LGTBI.

Un indicador indirecte de la magnitud d'aquest problema el trobem en l'assignació de recursos de l'Administració pública. Valguin, com a exemples il·lustratius, que el Servei Català de la Salut (<https://catsalut.gencat.cat/ca/serveis-sanitaris/altres-serveis/model-atencio-salut-persones-trans/>) inclou «Atenció a la salut de les persones trans» o que el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (<https://cultura.gencat.cat/ca/departament/politiques-igualtat/lgtbi/>) atén «Lesbianes, gais, transgènere, bisexuals i intersexuals». Òbviament, aquesta atenció fa que el lèxic LGTBI tingui «ús en l'Administració», que és un dels criteris que la CL de la Secció Filològica (SF) estableix perquè una UL entri al DIEC2 (SF, 2018: 20).

Un altre indicador indirecte és «[s]i té ús en els mitjans de comunicació, especialment en gèneres periodístics de caràcter formal», que també genera l'ús d'aquest vocabulari; és un dels motius perquè la CL (SF, 2018: 20) el reculli al DIEC2.

Per part seva, Gazzola (2014) planteja que l'«*ex ante* evaluation» (Gazzola, 2014: 98) comença amb l'«anàlisi del problema» per mitjà de dues actuacions:

1. *Comprensió del problema*. És a dir, valorar-ne els símptomes, emmarcar-lo i identificar-ne les variables polítiques. En el cas que avaluem, més que «símptomes», hi va haver clarament la petició de Castelló LGTBI; el «marc» era la reivindicació creixent d'aquest col·lectiu d'un reconeixement social, i la variable política principal va ser atendre aquesta petició.

2. Selecció i explicació dels objectius rellevants i de les restriccions previstos.⁴

A continuació, cal «analitzar la solució» amb un «disseny de l'avaluació prèvia» (Gazzola, 2014: 98), per mitjà de les cinc actuacions següents:

1. «Definició de l'avaluand». De tots els possibles programes o actuacions sorgides en una primera pluja d'idees, cal decidir quina és la millor segons uns criteris triats *a priori*. Gazzola proposa els següents: *relevance* (rellevància), *efficiency* (eficàcia), *effectiveness* (eficiència) i *fairness* (equitat). En aquest treball, per falta d'informació sobre tot el procés de la intervenció de la CL i per limitacions d'espai, només avaluem l'últim.

2. «Identificació i implicació de les persones interessades». En un model de política lingüística participatiu, les persones perjudicades col·laboren en totes les fases de la intervenció. En el cas que avaluem, el procés va ser lent (quasi dos anys), però segur, ja que els afectats o interessats se'n senten responsables (Pilar Canpos, 2020: min 14.24-16.51; Pitarch, 2020: min 7.37-14.24).

3. «Identificació de preguntes d'avaluació predictiva: en futur o en condicional». A partir dels criteris triats per Gazzola, les preguntes serien:

a) Resoldran les mesures o els objectius proposats el problema i les necessitats dels perjudicats? Seran suficients? (*Relevance*)

b) Permetran les mesures o els objectius proposats aconseguir els resultats previstos? (*Efficiency*)

c) S'aconseguiran els resultats previstos? (*Effectiveness*)

d) Qui hi guanya i qui hi perd, amb la situació actual? Es compleix o vulnera algun principi de justícia socialment acceptat? (*Fairness*). En aquest treball, hi perdia el col·lectiu LGTBI ja que no es veia reconegut al DIEC2 i no disposava de les formes, les definicions i les grafies de les UL LGTBI.

4. Definició dels criteris d'avaluació. En aquest treball, avaluarem l'equitat, que, segons Gazzola, «[it] may refer either to the distributive consequences of a policy, or in other cases to the compliance with a given socially accepted principle of justice» (Gazzola, 2014: 90).

5. «Selecció de mètodes i eines d'avaluació». Avaluarem l'equitat aplicant els models exposats per Boix i Vila (1998: 289-295) i Gazzola (2014: *pàssim*). A continuació, cal fer una «anàlisi de la solució [amb l'aplicació d'una] avaluació prèvia»:

1. «Anàlisi de la teoria dels programes alternatius». Quina alternativa és la més adequada des del punt de vista (en aquest treball) de l'equitat? Es va decidir que era atendre la petició de Castelló LGTBI.

2. «Avaluació del pla d'aplicació». Era aplicable des de l'equitat? La resposta era que sí, ja que beneficiava el col·lectiu LGTBI i es complia el principi de no-discriminació, establert en els articles 14 i 35.1 de la Constitució espanyola (Agència Estatal Boletín Oficial del Estado, 1978) i en els articles 15, 45, 52 i 153 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (Generalitat de Catalunya, 2011).

3. «Disseny del sistema d'informació». Com s'obté la informació necessària per a

4. Per comoditat expositiva, parlarem d'aquest aspecte a l'apartat 3.1.3.

l'aplicació? Pitarch va participar a la taula rodona del 2018 (Castelló LGTBI, 2018) i a la roda de premsa del 2020 (AVL, Castelló LGTBI i IEC, 2020), gràcies a les quals va rebre directament la petició i la valoració de Castelló LGTBI.

4. Càlcul (en contacte amb les persones interessades) dels aspectes següents:
 - a) Productes que es preveu elaborar.
 - b) Resultats que s'espera aconseguir quan s'acabi la intervenció.
 - c) Impactes que es preveu aconseguir a llarg termini.
5. Previsió de l'avaluació final i de les recomanacions a les persones interessades (anàlisi cost-benefici, anàlisi cost-efectivitat, etc.).

3.1.2. La definició del problema (*definition of the problem*)

Segons Boix i Vila (1998: 288-289), la definició del problema consisteix en el «conjunt d'operacions destinades a establir quina és la qüestió concreta a què cal enfrontar-se. [...] inclou tant la definició de les causes del problema com de les seves conseqüències. [...] És en funció de com es defineix el problema que s'enfocarà com s'hi respon». En el cas de l'absència de lèxic LGTBI al DIEC, la causa d'aquesta situació era que la SF participava de la inèrcia o la rutina de no tenir en compte aquest grup i, per tant, no s'havia preocupat d'incloure les UL que l'afecten. Tampoc no hi havia hagut una demanda externa en aquest sentit (Pitarch, 2020: min 7.37-14.24). Pel que fa a les conseqüències d'aquesta situació, eren:

- a) Des del punt de vista de l'estatus, la marginació del col·lectiu LGTBI.
- b) Des del punt de vista del corpus, la manca d'una definició i una grafia oficials de lèxic LGTBI i la presència d'informacions ofensives en disset definicions per al col·lectiu LGTBI catalanoparlant.
- c) Des del punt de vista de l'adquisició i l'ús, la dificultat d'aprendre i fer servir les definicions i grafies oficials de lèxic LGTBI i identificar les informacions denigrants cap a aquest col·lectiu.

En conclusió, el problema identificat és que ni el DIEC2 ni el DNV no recollien vocabulari LGTBI i incloïen informacions ofensives per a aquest col·lectiu, segons Pilar Canpos i Salvador Rafí (2018), en onze definicions. El Cercaterm assenyala que la sigla LGTBI⁵ designa el «col·lectiu social format per les lesbianes, els gais, els bisexuals i els transgènere». En una nota afirma que, «de vegades, [...] s'omet la B (de *bisexuals*), o s'afegeix una Q (de *queers* o de *qüestionament*) [...]. També es documenten les variants *LGBT+*, *LGBTQ+* o *LGBTQI+*, amb un signe + al final per a englobar les persones amb qualsevol altra orientació sexual o identitat de gènere considerada no normativa». Quant a la definició adequada del concepte *LGTBI*, doncs, hi ha molt debat, fins al punt que el Cercaterm fa aquesta nota parlant de *transgènere*: «engloba tot el ventall de persones amb identitats de gènere no normatives (transsexuals, *queers*, persones de gènere fluid, persones agènere, etc.)». Això dificulta esta-

5. No trobem aquesta sigla ni al DIEC2 ni al DNV perquè aquests diccionaris no inclouen sigles.

blir amb precisió quines i quantes són les persones perjudicades. El que és segur és que no són la majoria de la societat (Carpallo, 2018).

Un cop definits els conceptes, podem reformular la qüestió d'una manera més detallada. El problema identificat és que ni el diccionari de definicions oficial de l'IEC ni el de l'AVL, les dues acadèmies oficials en llengua catalana, segons Pilar Canpos i Salvador Rafí (2018) no recollien disset UL pròpies de les persones lesbianes, gais, transsexuals, bisexuals i/o intersexuals, i incloïen informacions que els ofenien en onze definicions. Les omissions i les informacions denigrants esmentades perjudicaven aquestes persones, ja que no se sentien reconegudes en els dos diccionaris oficials en llengua catalana i no disposaven de les definicions i les grafies oficials de trenta-una UL LGTBI.

3.1.3. La formulació de les línies d'actuació (*design of alternative policy intervention plans*)

Segons Boix i Vila (1998: 290), la formulació de les línies d'actuació «consisteix a estudiar les respostes possibles al problema definit. És en aquest moment quan els planificadors haurien de negociar amb els actors socials rellevants. Aquest procés hauria d'acabar [...] amb l'adopció d'un programa de resposta al problema formulat». En el cas del lèxic LGTBI al DIEC, Pilar Canpos i Salvador Rafí (2018) proposaven a l'AVL i a l'IEC el següent:

a) Modificar les definicions de les onze UL següents per aconseguir les definicions «que ens agradaria vore a les persones LGTBI»: *amanerat -ada, bardaix, bisexual, heterosexual, homofòbia, homosexual, invertit -ida, marieta, sodomita, trans i transsexual*. Sembla que de vegades la definició proposada s'hauria d'afegir a les existents, sense que calgués substituir-les.

b) Afegir aquestes disset UL: *bifòbia, ciscentrisme, cisnormativitat, cisgènere, cissexual, expressió de gènere, heterocentrisme, heteronormativitat, identitat de gènere, intersexualfòbia, intersexualitat, lesbofòbia, LGTBI, LGTBIfòbia, monosexisme, plogofòbia i transfòbia*.

En parlar de la intervenció de la CL de la SF, d'entrada cal tenir en compte que estableix, entre altres, els indicadors següents perquè un mot entri al DIEC2, «[a] partir del concepte d'estàndard» que ha definit. Els comenten a mesura que els anem reproduint. El primer és que «[e]l diccionari normatiu contindrà el lèxic estàndard, que correspon a la varietat pública de prestigi reconeguda socialment, i també altres unitats que formen part del cabal lèxic normatiu (és a dir, determinades unitats del lèxic exclusiu d'especialitat, del lèxic d'extensió reduïda o poc usat, del lèxic d'escàs reconeixement social o de nivell de formalitat molt baix)» (SF, 2018: 20). Pel que fa a la intervenció sobre el lèxic LGTBI, aquest vocabulari consta d'unitats del lèxic exclusiu d'especialitat.

En segon lloc és pertinent el criteri 6, relatiu al «prestigi», per al qual són rellevants els indicadors «del prestigi, el reconeixement social i l'acceptació necessaris per a for-

mar part de l'estàndard: [...] Si té tradició lexicogràfica, especialment en diccionaris de llengua general» (SF, 2018: 20); en català com a mínim hi ha Breu (2013).

Si continuem amb les línies d'actuació, d'acord amb Boix i Vila «un dels conceptes del màrqueting que troba més bona acollida entre els planificadors lingüístics és l'anomenada estratègia [...] *de les quatre p*» (Boix i Vila, 1998: 290). Si recuperem aquesta formulació de l'autor del qual Boix i Vila extreuen la idea, Cooper (1989: 72), veiem quines són aquestes quatre *pes*. La primera és «developing the right *product*»: cal identificar el *grup diana* i quines necessitats té. En el cas que analitzem, el grup diana és el col·lectiu LGTBI catalanoparlant, i les necessitats del col·lectiu, derivades de les conseqüències exposades a l'apartat 3.1.2, eren:

a) Des del punt de vista de l'estatus, el reconeixement del col·lectiu LGTBI. De moment, el seu lèxic és d'extensió reduïda o poc usat a causa de factors socioculturals i té un reconeixement social escàs; per tant, li cal consolidar-se en la varietat pública de prestigi reconeguda socialment. Són motius que la CL de la SF estableix en la línia del que hem vist més amunt perquè una UL entri al DIEC2. També ho és si la UL «respon a la necessitat de cohesió de la comunitat lingüística» (SF, 2018: 20): un requisit per a la cohesió social és el reconeixement i el respecte per a totes les persones. I, encara, la CL es planteja si una unitat lèxica «respon a exigències de la comunicació» (SF, 2018: 20): si una persona vol o ha de tractar del món LGTBI necessita la forma, la definició i eventualment la grafia oficials de les seves UL.

b) Des del punt de vista del corpus, poder disposar d'una definició i d'una grafia oficials de lèxic LGTBI i veure eliminades les informacions denigrants de les disset definicions.

c) Des del punt de vista de l'adquisició i l'ús, aprendre i fer servir les definicions i les grafies oficials de lèxic LGTBI i evitar les informacions denigrants de les disset definicions.

La segona *pe* del màrqueting lingüístic és «right *promotion*». En el cas de la intervenció sobre el lèxic LGTBI, d'entrada es pot dir que, el 2018, l'AVL i l'IEC donen suport a la iniciativa de la taula rodona organitzada per Castelló LGTBI (Castelló LGTBI, 2018), ja que hi participen i es comprometen a estudiar les seves propostes. Gairebé dos anys després, totes tres institucions fan una roda de premsa per anunciar els resultats d'aquesta intervenció (AVL, Castelló LGTBI i IEC, 2020), que aconseguix ressò en els mitjans de comunicació. Per la seva banda, la SF va fer un acte (SF, 2020) a l'Acadèmia Oberta als Mitjans de Comunicació per anunciar aquesta intervenció, la qual va tenir també ressò (vegeu «Impacte mediàtic» a l'apartat de bibliografia).

La tercera *pe* és «the right *place*», que es refereix als canals de distribució. En el cas de la intervenció en el lèxic LGTBI al DIEC2, la celebració de la taula rodona, el 2018, va comportar que aquest col·lectiu veiés acceptada la seva proposta i la roda de premsa conjunta (AVL, Castelló LGTBI i IEC, 2020) va assegurar que rebés de primera mà la rendició de comptes de la feina feta.

La quarta *pe* és «the right *price*», derivat del cost-benefici per al destinatari. D'una banda, des del punt de vista econòmic, independentment del criteri d'avaluació de

l'«*efficiency*» (Gazzola, 2014: acceptabilitat de la relació entre la quantitat i la qualitat de recursos necessaris i el benefici i/o la satisfacció de les persones destinatàries), el cost per al col·lectiu és nul, ja que el DIEC2 és de consulta gratuïta. De l'altra, també, caldria considerar els esforços, el temps i els diners requerits pels membres de Castelló LGTBI. D'acord amb Pilar Canpos (conversa del 14 de gener de 2020), la intervenció de l'associació va consistir a elaborar la llista d'UL sobre les quals creien que calia intervenir, atendre les consultes de la CL i participar en la taula rodona del 2018 (Castelló LGTBI, 2018). No van haver de fer gairebé res en els aproximadament vint-i-un mesos que va durar la feina de les acadèmies. El resum és que, a canvi d'haver elaborat una llista de vint-i-vuit UL conflictives i exposar-la a totes dues acadèmies, Castelló LGTBI va rebre de la CL de la SF⁶ gratuïtament, al cap de vint-i-un mesos, l'ortografia i la definició per primera vegada o la redefinició de trenta-una UL LGTBI. Segons À Punt (2020),

l'associació Castelló LGTBI, promotora de la proposta, s'ha mostrat satisfeta pel fet que els diccionaris adaptin el vocabulari perquè, al seu parer, implica que vivim en una societat madura. «A les persones LGTBI ens agrada que ens definisquen com el que som, no com una societat LGTBIfòbica ens vol definir, i els diccionaris arrosseguen eixe menyspreu cap a les orientacions sexuals, les identitats de gènere i les expressions de gènere no normatives», ha assenyalat l'entitat.

Pilar Canpos (2021) va confirmar aquesta plena satisfacció. Aquesta línia d'actuació era exclusivament de planificació del corpus. El que calia fer, per a resoldre aquesta necessitat, era planificar el corpus; és a dir, establir les definicions i les grafies oficials de lèxic LGTBI. Atenent a la satisfacció expressada per l'associació peticionària, es pot valorar, aplicant-hi el criteri de la «*relevance*» (Gazzola, 2014), aquest objectiu com a imprescindible per a satisfer les seves necessitats, però no com a «suficient».

3.1.4. La tria (*choice*)

D'acord amb Gazzola (2014), «the choice of an intervention is preceded by *problem analysis* [...] taking the political, institutional, economic and social contexts into account. [...] The result of problem analysis is a set of general objectives and a definition of the target population». Aquesta anàlisi va seguida de la «*solution analysis*[:] a limited number of possible alternative policies are formulated and compared». I «[t]he decision-making process leads to the choice of a given policy which must then implemented in practice» (Gazzola, 2014: 86-87). Tal com hem comentat en els apar-

6. Ja hem comentat que, lamentablement, no tenim espai per a incorporar a l'avaluació la intervenció de l'AVL.

tats 3.1.1 i 3.1.3, l'anàlisi del problema va portar a la línia d'actuació consistent a estudiar la proposta de Castelló LGTBI amb l'objectiu de satisfer les necessitats d'aquest col·lectiu en un context social, polític i institucional d'empatia amb la seva situació. L'anàlisi de la solució va portar a la decisió d'estudiar aquesta proposta i resoldre les mancances lexicogràfiques envers el col·lectiu LGTBI.

3.1.5. La posada en pràctica (*implementation*)

La posada en pràctica és el «moment en què es difonen efectivament els productes elaborats i en què es fan sentir els efectes de la política lingüística en el públic diana» (Boix i Vila, 1998: 293). El producte de la intervenció en el lèxic LGTBI de la CL són catorze UL incloses i disset definicions revisades per a evitar-ne la LGTBifòbia. Pel que fa als «efectes», com hem dit a l'apartat 3.1.3, de moment l'associació Castelló LGTBI n'està satisfeta. Cal consignar també, però, que hi ha hagut si més no tres veus discordants amb aquesta satisfacció. Vasallo (2020), Pla Nualart (2020) i Ortega (2020) critiquen que, d'una banda, es van incloure les paraules *heterofòbia* i *cisfòbia* i que, de l'altra, hi ha un seguit de definicions que s'han fet basant-se en el concepte *sexe* sense distingir-lo del terme *gènere*, cosa que fa literalment impossibles algunes de les definicions. Segons la primera crítica, la CL hauria incomplert els criteris, plantejats per la SF (SF, 2018: 20), de l'«ús en l'Administració», l'«ús en els mitjans de comunicació», la inclusió en «el lèxic exclusiu d'especialitat» (no són a Breu, 2013), «del prestigi, el reconeixement social i l'acceptació necessaris per a formar part de l'estàndard», de la «tradició lexicogràfica, especialment en diccionaris de llengua general» i de «la necessitat de cohesió de la comunitat lingüística». En canvi, es pot argumentar que la CL hauria respectat el criteri de les «exigències de la comunicació» (SF, 2018: 20): si una persona vol o necessita parlar de *heterofòbia* o *cisfòbia*, li cal la forma, la definició i eventualment la grafia oficials d'aquests termes.

3.1.6. Els resultats (*results*)

Els resultats d'aquesta intervenció són les catorze UL relatives al món LGTBI i la modificació de la microestructura de disset entrades per eliminar-ne el biaix per raó de gènere al DIEC2.

3.1.7. L'avaluació dels resultats (*evaluation of results*)

Analitzem els resultats, comparant les llistes de Pilar Canpos i Salvador Rafí (2018) amb la intervenció final del DIEC2. Aquesta comparació no permet una avaluació de l'*effectiveness* de Gazzola (2014: 90), ja que no coneixem quina quantificació inicial d'UL per incloure havia fet la CL.

Tal com hem dit a l'apartat 3.1.3, Pilar Canpos i Salvador Rafi (2018) proposaven modificar les definicions d'onze UL i afegir disset UL. Pel que fa a la modificació de les onze definicions, la CL:⁷

a) En va modificar set: *amanerat -ada, bardaix, bisexual, heterosexual, invertit -ida, marieta i transsexual*.

b) No en va modificar quatre: *homofòbia, homosexual, sodomita i trans*.

c) En va modificar deu pel seu compte: *bisexualitat, doneta, efeminar, efeminat, faldilletes, gallimarsot, hermafrodita, homosexual, monofòbia i transsexualitat*.

Quant a les disset UL que Castelló LGTBI proposava afegir, la CL:

a) En va afegir cinc: *bifòbia, cissexual, intersexualitat, lesbofòbia i transfòbia*.

b) No en va afegir dotze: *ciscentrisme, cisgènere, cisonormativitat, expressió de gènere, heterocentrisme, heteronormativitat, identitat de gènere, intersexualfòbia, LGTBI, LGTBIfòbia, monosexisme i plomofòbia*.

c) En va afegir nou pel seu compte: *cisfòbia, cissexualitat, heterofòbia, interfòbia*,⁸ *intersexual, monosexual, monosexualitat, transgènere i transgenerisme*.

El resum de les coincidències entre les peticions i els resultats és el següent (taula 2).

TAULA 2
Nombre de peticions ateses per la CL i d'incorporacions pròpies

	Acceptades	No acceptades	Pròpies de la CL
Modificació de definicions	7	4	10
Incorporació d'UL	5	12	9
Total	12	16	19

FONT: Elaboració pròpia.

Si bé la CL no inclou setze de les vint-i-vuit propostes de Castelló LGTBI, per la seva banda incorpora dinou novetats per iniciativa pròpia.⁹

3.2. Avaluació de la intervenció sobre el lèxic LGTBI al DIEC2: plantejament general

3.2.1. El paper de l'avaluació en el cicle polític

El paper de l'avaluació en el cicle polític segons Gazzola (2014: 54) es resumeix en els quatre criteris d'avaluació que tria:

a) *Relevance* ('rellevància, adequació'; 2014: 54, 88 i 90), en què, en resum, es tracta d'avaluar si les mesures proposades són imprescindibles i suficients per a resoldre les necessitats de les persones perjudicades.

7. No tenim espai per a analitzar en detall si la CL va seguir les peticions literalment.

8. Notem que *interfòbia* és la forma que el DIEC2 incorpora per *intersexualfòbia*.

9. No tenim espai per a analitzar amb detall aquests resultats.

b) *Effectiveness* ('eficàcia'; 2014: 90), segons el qual cal preguntar-se si coincideixen els resultats obtinguts amb els objectius formulats al principi.

c) *Efficiency* ('eficiència'; 2014: 90), segons el qual s'avalua en definitiva si serà, és o ha estat acceptable la relació entre la quantitat i la qualitat dels recursos necessaris i el benefici material o la satisfacció obtinguts.

d) *Fairness* ('equitat'). L'analitzem a l'apartat 3.2.2.¹⁰

Per part seva, Boix i Vila afirmen que l'avaluació consisteix a

aïllar els criteris i els valors significatius a l'hora de considerar el pes de les diferents alternatives i de decidir. [...] l'avaluació és necessària en totes les fases d'un procés d'intervenció, de manera que es poden diferenciar —com a mínim— quatre tipus d'avaluacions. (Boix i Vila, 1998: 294)

3.2.2. L'avaluació de l'«equitat» en la inclusió de lèxic LGTBI al DIEC2

Tractarem conjuntament el plantejament de Boix i Vila amb el de Gazzola (2014). Exposem la correspondència entre totes dues visions a la taula 3.

TAULA 3
Tipus d'avaluació

Segons Gazzola (2014: 54)	Segons Boix i Vila (1998: 294-295)
« <i>Ex ante</i> »	«Sobre la identificació correcta de les necessitats que es volen atendre»
	«De la idoneïtat de les mesures proposades»
« <i>In media res</i> »	«Sobre el procés de posada en pràctica»
« <i>Ex post</i> »	«Final»

FONT: Elaboració pròpia.

Les consideracions d'equitat són presents des del principi. Una de les necessitats expressades pel col·lectiu LGTBI era la situació de discriminació i greuge que patien en l'àmbit de la lexicografia. Però, atès que Castelló LGTBI va manifestar la seva satisfacció en aquest sentit (apartat 3.1.3), l'analitzem al final del procés. Avaluem la *fairness, equity o distributive justice* de la intervenció de la CL d'acord amb la concepció que en té Gazzola (2014). Aquest autor afirma que «[it] may refer either to the distributive consequences of a policy, or in other cases to the compliance with a given socially accepted principle of justice» (Gazzola, 2014: 90).

Per tant, a l'hora d'avaluar la intervenció de la CL hom es pot preguntar si hi ha guanyat o hi ha perdut algú. Si ha estat així, qui hi ha guanyat o qui hi ha perdut. Tam-

10. Com hem assenyalat a l'apartat 3.1.1, en aquest treball, per falta d'informació sobre tot el procés de la intervenció de la CL i per limitacions d'espai, només avaluem l'*equitat*.

bé es pot qüestionar si aquesta intervenció ha aconseguit complir o bé ha vulnerat un principi de justícia socialment acceptat. Pel que fa a la justícia distributiva de l'actuació, el col·lectiu LGTBI guanya reconeixement oficial i el fet de disposar de trenta-una novetats lexicogràfiques al DIEC2 amb la forma, la definició i la grafia oficials. No ens consta que cap col·lectiu es consideri agreujat per aquestes novetats. Tanmateix, a l'apartat 3.1.5, ja hem dit que tres persones plantegen si la inclusió de *cisfòbia* i *heterofòbia* no acabarà perjudicant la causa LGTBI i si la definició de *transgènere*, confonent *sexe* i *gènere*, no introdueix imprecisions. Pel que fa al compliment d'un principi de justícia socialment acceptat, aquesta intervenció compleix el que recullen els articles 14 i 35.1 de la Constitució espanyola (Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado, 1978) i els articles 15, 45, 52 i 153 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (Generalitat de Catalunya, 2011), a més de l'acceptació social recollida per exemple a Segre (2017).

També és pertinent, en l'àmbit de la justícia o la moralitat de les polítiques lingüístiques, qüestionar-se si la intervenció de la CL supera el «test de raonabilitat», segons el qual la «finalitat» que es persegueix ha de ser «legítima» i la intervenció «no pot ser desproporcionada respecte a aquesta finalitat» (Branchadell, 2005: 235-248). La resposta és afirmativa, ja que la finalitat d'atendre les peticions de Castelló LGTBI és legítima i és «proporcionat» recollir catorze UL noves i modificar disset definicions al DIEC2 per fer-ho. Un indicatiu de la seva proporcionalitat és que no comporta restriccions en la llibertat de cap persona o grup sociocultural, atès que ningú no està obligat ni a parlar de temes LGTBI ni a consultar el DIEC2. Des del punt de vista de la proporcionalitat dels recursos utilitzats, cal valorar la quantitat de persones, d'equipament i de diners que s'hi van esmerçar. En termes absoluts van ser molts, però cal tenir en compte que, d'una banda, la CL deu portar molts projectes alhora i, de l'altra, es va aconseguir una primera satisfacció, no sols del col·lectiu LGTBI, sinó també de totes les persones contràries a qualsevol exclusió social. Òbviament, cal entendre aquesta intervenció com un primer pas (Pitarch, 2020: min 7.37-14.24). Respecte a la proporcionalitat de l'esforç que va comportar per al col·lectiu LGTBI de Castelló, en virtut del model participatiu de planificació lingüística que va practicar la CL, els seus membres van col·laborar com a informants de les necessitats concretes i de l'ús del vocabulari. Quant a l'acceptabilitat de la relació entre la quantitat i la qualitat de recursos necessaris i la satisfacció del col·lectiu LGTBI, cal considerar que, d'una banda, l'Administració en general dedica, en termes absoluts, molts recursos a la prestació dels seus serveis i, de l'altra, aquestes trenta-una novetats deuen ser una primera tongada a la qual en deuran seguir d'altres.

3.2.3. Retorn (*feedback*)

En el model de Gazzola, al final de la intervenció hi ha d'haver «feedback for the re-definition of the public problem» (Gazzola, 2014: 55).

Quant a la intervenció de la CL, es pot preguntar, en primer lloc, si era un problema de prou magnitud perquè fos abordat pels poders públics; vist el ressò que va te-

nir (vegeu «Impacte mediàtic» a l'apartat de bibliografia), cal respondre afirmativament. La segona pregunta és si se n'havien definit adequadament les causes; ho fan les intervencions a AVL, Castelló LGTBI i IEC (2020). La tercera pregunta és si se n'havien definit adequadament les conseqüències; ho fan les intervencions a AVL, Castelló LGTBI i IEC (2020).

4. CONCLUSIONS GENERALS

Des del 2017, ens interessem per la recerca en l'avaluació de l'estandardització lingüística, com demostren les publicacions de Costa Carreras (2019, 2020a i 2020b). El present treball consisteix en l'aplicació de les propostes d'avaluació de polítiques lingüístiques de Boix i Vila (1998: 288-295) i de Gazzola (2014: pàssim). Hem proposat una correspondència entre els dos models, a partir de la qual hem plantejat l'avaluació de la intervenció que la Comissió de Lexicografia (CL) de l'IEC va fer sobre lèxic LGTBI, a petició de l'associació Castelló LGTBI (Collectiu per la diversitat afectiu-sexual), el 2018. Amb el suport de Jordi Pilar Canpos, vocal «Bi» d'aquesta associació, i de Josep Martines, director de la CL de l'IEC, hem avaluat aquesta intervenció des del punt de vista de l'equitat, tal com la defineix Gazzola: «[it] may refer either to the distributive consequences of a policy, or in other cases to the compliance with a given socially accepted principle of justice» (Gazzola, 2014: 90). En el primer sentit, el col·lectiu LGTBI es beneficia d'aquesta intervenció, ja que el col·lectiu guanya reconeixement oficial i disposa de trenta-una novetats lexicogràfiques al DIEC2 amb la forma, la definició i la grafia oficials. Tanmateix, a l'apartat 3.1.5, ja hem dit que tres persones plantegen si la inclusió de *cisfòbia* i *heterofòbia* no acabarà perjudicant la causa LGTBI i si la definició de *transgènere*, confonent *sexe* i *gènere*, no introdueix imprecisions. Quant a l'acceptabilitat de la relació entre la quantitat i la qualitat de recursos necessaris i la satisfacció del col·lectiu LGTBI, cal tenir en compte que, d'una banda, en general l'Administració dedica molts recursos a la prestació dels seus serveis i, de l'altra, aquestes trenta-una novetats deuen ser una primera tongada a la qual en deuran seguir d'altres. Pel que fa a l'esforç que va comportar per al col·lectiu LGTBI de Castelló, demandant de la intervenció, en virtut del model participatiu de planificació lingüística que va practicar la CL, els seus membres van col·laborar com a informants de les necessitats concretes i de l'ús del vocabulari.

En el segon sentit, es compleix el principi de no-discriminació, ja que aquesta intervenció executa el que recullen els articles 14 i 35.1 de la Constitució espanyola (Agència Estatal Boletín Oficial del Estado, 1978) i els articles 15, 45, 52 i 153 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (Generalitat de Catalunya, 2011), a més de l'acceptació social recollida per exemple a Segre (2017). La finalitat d'atendre les peticions de Castelló LGTBI és legítima i és «proporcionat» (Branchadell, 2005: 235-248) recollir catorze UL noves i modificar disset definicions al DIEC2 per fer-ho. Un índex de la seva proporcionalitat és que no comporta restriccions en la llibertat de ningú.

No hem tingut espai per a avaluar aquesta intervenció des dels punts de vista de la *relevance*, l'*efficiency* i l'*effectiveness* gazzolianes, que tan sols hem apuntat. Tampoc no hem pogut comparar en detall les propostes que l'associació peticionària va fer i els resultats de la intervenció tant de l'IEC com de l'AVL, comparació que es farà d'acord amb la proposta de Fathi (2017). Esperem poder-ho fer en treballs futurs.

5. AGRAÏMENTS

Per a fer aquest treball, he pogut comptar amb l'ajut inestimable, d'una banda, de Jordi Pilar Canpos, vocal «Bi» ('bisexual') de l'associació LGTBI Castelló (<https://castellolgtbi.es/>), que va demanar el 2018 a l'IEC i a l'AVL que els seus diccionaris recollissin disset unitats lingüístiques i modifiquessin definicions. De l'altra, de Josep Martines, director de la Comissió de Lexicografia de la Secció Filològica de l'IEC, que es va prestar a completar les informacions que necessitava per a elaborar aquesta avaluació.

BIBLIOGRAFIA I ALTRES FONTS D'INFORMACIÓ

- À PUNT (2020). «Les catorze noves paraules LGTBI que arriben al diccionari» [en línia]. <https://www.apuntmedia.es/noticies/societat/catorze-noves-paraules-lgtbi-arriben-diccionari_1_1347196.html> [Consulta: 3 març 2022].
- AGENCIA ESTATAL BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO (1978). *Constitució espanyola: Aprovada per les Corts en sessions plenàries del Congrés dels Diputats i del Senat celebrades el 31 d'octubre de 1978: Ratificada pel poble espanyol en referèndum de 6 de desembre de 1978: Sancionada per S. M. el Rei davant les Corts el 27 de desembre de 1978* [en línia]. <<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCATALAN.pdf>> [Consulta: 3 març 2022].
- AVL; CASTELLÓ LGTBI; IEC (2020). «Roda de premsa de presentació de la inclusió de catorze unitats lèxiques relatives al món LGTBI i la modificació de la microestructura de disset entrades per eliminar-ne el biaix per raó de gènere». [Castelló] [en línia]. <<https://www.youtube.com/watch?v=i3DM-AlmgRU&feature=youtu.be>> [Consulta: 3 març 2022].
- BERNAL, Josep Maria (2002). *Qüestió de la llengua i planificació lingüística: els casos de Grècia i Catalunya a través de les obres de Manolis Triandafilidis i Pompeu Fabra*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Departament de Lingüística General.
- BOIX I FUSTER, Emili; VILA I MORENO, F. Xavier (1998). «Polítiques i planificació lingüístiques». A: *Sociolingüística de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona: Ariel, p. 271-339. <https://www.academia.edu/8887181/Socioling%C3%BC%C3%ADstica_de_la_llengua_catalana> [Consulta: 3 març 2022].
- BRANCHADELL, Albert (2005). *La moralitat de la política lingüística: Un estudi comparat de la legitimitat liberaldemocràtica de les polítiques lingüístiques del Quebec i Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- BREU, Marta (2013). *Vocabulari terminològic LGBT (lèsbic, gai, bisexual i transgènere)* [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia. (Diccionaris en Línia) <http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/164/> [Consulta: 3 març 2022].

- CARPALLO, Silvia C. (2018). «Radiografía del colectivo LGTBIQ en España y en el mundo». A: *Yorokobu* [en línia] (5 juliol). <<https://www.yorokobu.es/lgtbiq/>> [Consulta: 7 maig 2021].
- CASTELLÓ LGTBI (2018). *LGTBIfòbia als diccionaris*. Taula rodona [en línia]. <<http://castello.lgtbi.es/2018/12/12/lgtbifobia-a-los-diccionaris/>> [Consulta: 3 març 2022].
- COOPER, Robert L. (1989). *Language planning and social change*. Cambridge: Cambridge University Press. [Reimprès el 1996. Traducció espanyola: *La planificación lingüística y el cambio social*. Madrid: Cambridge University Press, 1997]
- COSTA CARRERAS, Joan (2019). «L'avaluació de la restandardització del català: la definició del problema». *Treballs de Sociolingüística Catalana* [en línia], núm. 29, p. 155-169. <<http://revistes.iec.cat/index.php/TSC>> [Consulta: 3 març 2022].
- (2020a). «Are terminology planning evaluation and language policy and planning evaluation applicable to the evaluation of standardisation?». *Current Issues in Language Planning*, vol. 21, núm. 1, p. 1-21.
- (2020b). «La relació entre l'estàndard i els dialectes en català: una visió des de l'equitat». A: BOIX, Emili; PEREA, Maria Pilar (ed.). *Llengua i dialectes: esperances per al català, el gallec i el basc*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- FATHI, Besharat (2017). *Terminology planning evaluation: The case of Persian Language* [en línia]. Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra. Institut de Lingüística Aplicada. <<https://repositori.upf.edu/handle/10230/33045>> [Consulta: 3 març 2022].
- GARVIN, Paul (1992). «La langue standard: Concepts et processus». II Congrès Internacional de la Llengua Catalana. Àrea 3: Lingüística social. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears, p. 503-514.
- GAZZOLA, Michele (2014). *The evaluation of language regimes: Theory and application to multilingual patent organisations*. Amsterdam: John Benjamins.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2011). «Decret 306/2006, de 20 de juliol, pel qual es dona publicitat a la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya» [en línia]. <<https://cido.diba.cat/legislacio/798730/decret-3062006-de-20-de-juliol-pel-qual-es-dona-publicitat-a-la-llei-organica-62006-de-19-de-juliol-de-reforma-de-lestatut-dautonomia-de-catalunya>> [Consulta: 3 març 2022].
- GINEBRA, Jordi (2012). «Planificació, codificació i estandardització de les llengües». Mòdul 1. A: GINEBRA, Jordi; BERNAL, Elisenda; COSTA, Joan; PALOMA, David. *La normativa de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona: F[undació per a la] U[niversitat] O[berta de] C[atalunya], p. 1-67. <http://materials.cv.uoc.edu/continguts/PID_00178298/index.html?ajax=true> [Consulta: 3 març 2022].
- HAUGEN, Einar (1983). «The implementation of corpus planning: Theory and practice». A: COBARRUBIAS, J.; FISHMAN, J. A. (1983). *Progress in language planning: International perspectives*. Amsterdam: Mouton, p. 269-289.
- «Impacte mediàtic» = «IMPACTE MEDIÀTIC de la Incorporació de noves paraules al "Diccionari" de l'IEC presentada en la I Trobada Ampliada de l'Acadèmia Oberta als Mitjans de Comunicació». PDF cedit personalment per Jordi Pilar Canpos.
- KLOSS, Heinz (1969). *Research possibilities on group bilingualism: A report*. Quebec: International Centre for Research on Bilingualism.
- MARTINES, Josep (2021). Conversa telefònica (8 febrer).
- ORTEGA, Rudolf (2020). «Corre, corre, lexicògraf: Les novetats de l'IEC sobre el vocabulari LGBTI incorporen paraules insòlites i obvien la col·loquialitat». *El País. Quadern*

- [en línia] (14 octubre). <https://cat.elpais.com/cat/2020/10/14/cultura/1602675084_761020.html> [Consulta: 3 març 2022].
- PILAR CANPOS, Jordi (2020). Intervenció a la roda de premsa de l'AVL, Castelló LGTBI i l'IEC, minuts 0.30-3.17 i 14.24-16.51.
- (2021). Conversa telefònica (14 gener).
- PILAR CANPOS, Jordi; SALVADOR RAFÍ, Alicia (2018). Participació a la Taula rodona *LGTBI-fòbia als diccionaris*. 86è aniversari de les Normes de Castelló. Castelló de la Plana, 11 de desembre de 2018. PowerPoint de vint-i-set diapositives cedit personalment per Jordi Pilar Canpos.
- PITARCH, Vicent (2020). Intervenció a AVL, Castelló LGTBI i IEC, minuts 7.37-14.24, 19.33-21.59 i 26.34.
- PLA NUALART, Albert (2020). «La cisfòbia, la transfòbia i els perills de la simetria». *Ara* [en línia] (23 octubre). <https://llegim.ara.cat/opinio/cisfobia-transfobia-perills-simetria_1_2556713.html> [Consulta: 3 març 2022].
- Segre (2017). «Collectiu LGTBI: De la illegalitat a liderar el “rànquing” d'acceptació social» [en línia] (28 juny). <https://www.segre.com/noticies/guia/2017/06/13/col_lectiu_lgtbi_la_legalitat_liderar_ranquing_acceptacio_social_21134_1111.html> [Consulta: 3 març 2022].
- SF = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA (2018). «Criteri per al tractament de la variació dialectal en el nou diccionari normatiu (Acord de l'1 de juliol de 2011)». *Documents de la Secció Filològica*, V. Barcelona: IEC, p. 17-21.
- (2020). «La Secció Filològica de l'IEC inclou en el *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC (DIEC2) catorze paraules noves i en modifica disset sobre el lèxic LGTBI» [en línia]. <https://www.iec.cat/activitats/noticiasencera.asp?id_noticias=2874> [Consulta: 3 març 2022].
- SPOLSKY, Bernard (2012). «What is language policy?». A: SPOLSKY, Bernard (ed.). *The Cambridge handbook of language policy*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 3-15.
- TUSON, Jesús (1994). *Introducció a la lingüística*. Barcelona: Columna.
- VASALLO, Brigitte (2020). «Tot pel gènere sense el gènere. L'actualització del vocabulari LGTBI de l'IEC s'ha fet amb resultats altament problemàtics». [Barcelona]. *Ara* [en línia] (9 octubre). <https://www.ara.cat/opinio/brigitte-vasallo-heterofobia-cisfobia_129_1045005.html> [Consulta: 3 març 2022].